

INFORME PER A LA DECLARACIÓ DE BÉ D'INTERÉS CULTURAL DEL JACIMENT DE L'ÈPOCA VISIGÒTICA DEL "PLA DE NADAL", RIBA- ROJA DE TÚRIA, VALÈNCIA

Autor: Enric A. Llobregat Conesa

Ple: 29 de maig de 1989

El jaciment d'època visigòtica del Pla de Nadal ha estat excavat des del 1981 fins a 1988 i encara hi ha part per excavar. Els treballs són dirigits per Empar Juan Navarro i, al principi amb la col·laboració de F. X. Centelles, pel que fa a la part arqueològica i Ignacio Pastor pel que fa a l'aspecte arquitectònic. El jaciment es troba a sobre d'una elevació del terreny, sobre la plana plantada de tarongers, a prop de la muntanya dels Carasols, en terme de Riba-Roja de Túria, en la partida del "Pla de Nadal".

Motivació de la declaració de BIC (Bé d'Interés Cultural)

Al Pla de Nadal hi han les restes d'un gran edifici, del que pel moment tan sols es coneix la façana i primeres crugies de la part meridional, que ocupen una extensió de 25 m. en sentit nord-sud i de 40 m. en sentit est-oest. L'edifici complet degué de mesurar 50 metres per 50 metres, amb una alçada mínima de 8 m. sent possible calcular l'alçada total per damunt dels 12 m. Cal indicar que una bona part del monument va ser destruïda en rebaixar l'alteró sobre el que se situa per a estendre els camps de tarongers. En tota la península ibèrica és l'únic monument d'arquitectura civil que es coneix, si fem excepció del "Palau" de Reccópolis, ciutat de nova planta fundada per rei Leovigild de Toledo, amb la diferència que el que es coneix de l'edifici de Reccópolis són tan sols fonaments i la planta general, mentre que al Pla de Nadal hi han murs de considerable alçada.

En l'estat actual de l'excavació ens trobem una nau rectangular allargada, en sentit est-oest, amb una porta central i contraforts a la façana, d'una i d'altra part de la porta. Aquesta nau ve flanquejada a l'est i a l'oest per dos cambres en cada part, l'eix de les quals és perpendicular al de la nau, i comunicades amb aquesta per arcs ultrapassats o de "ferradura", típicament visigòtics, de 3'55 m. de llum. Aquestes cambres es projecten cap al sud, avançant i arrecerant la façana adès esmentada, que té algunes bases de pilastra o de columna que constituïen un pòrtic, quasibé de la mateixa amplària que la nau. A ponent i llevant de les cambres laterals hi

han les restes d'un pòrtic amb quatre bases de columna o de pilastra i dos cossos d'edifici, ixents, que flanquejen tots dos pòrtics.

Sense entrar molt profundament en el tema, al meu parer ens trobem amb un palau que respon als esquemes de la Romanitat Tardana, de planta quadrangular amb pati central, que varen influir poderosament sobre l'arquitectura del segle VI i VII d.C. en Síria i l'actual Jordània (Qasr al-Hair as-Sarqui i Qasr al-Hair al-Garbi), per exemple, al igual que Qasr Hisam, en Jericó, tots d'aqueixa estructura més o menys modificada, amb una rica decoració en relleu, al igual que s'esdevé amb el palau del Pla de Nadal com després serà exposat. El model de palau quadrangular pogué arribar a la península ibèrica ja en el segle VI per mitjà de les guarnicions bizantines establertes al litoral mediterrani des de València fins a Cadis.

A més de l'interés arquitectònic, l'excavació del jaciment ha proporcionat una riquesa extraordinària d'elements decoratius, fins a un total de més de 300 fragments decorats, entre els quals hi han elements dels frisos, impostes, columnes, claraboies trepades, tot això decorat amb profusió de fulles d'acant, petxines de Sant Jaume, roleus; les diferents columnes, algunes amb basa i capitell formant una única peça amb el fust, capitells tronco-piramidals decorats amb fulles d'acant; hi ha també set creus voltades d'una làurea, amb decoració trepada, que tenen un peu per a clavar-les a terra; fragments d'algeps laminar translúcid retallats per a ficar-los als forats de les claraboies trepades, a més esteles de diferents formes i gàrgoles.

Tot això configura un conjunt d'una varietat i riquesa artística excepcional i únic a la península ibèrica.

L'excavació ha permés constatar que aquest edifici es va desplomar i part alta de les parets, teulades, etc. tot quedà dins i als voltants d'ell, sense que posteriorment hi haja hagut importants remocions (a banda de la zona rebaixada per a ampliar els horts de tarongers). Les peces decoratives apareixen relativament agrupades i com que l'excavació es acuradíssima i s'hi prenen les coordenades espacials de tots els elements singulars del reblit, hom pot fer un tempteig de reconstitució del programa decoratiu de l'edifici, algunes de les peces del qual conserven encara traces de pintura de color ocre fosc-taronja. El motiu que s'afonara l'edifici és, ben probablement, un incendi, doncs en quasi tots els talls excavats apareixen carbons, cendres i fins i tot grans fragments de bigues, de 20 cm. per 15 cm. de les quals hi ha fragments que fan més de dos metres de llargària. L'edifici sofrí un expoli de materials decoratius en un moment posterior a la seua destrucció, però, en qualsevol cas, encara en època antiga.

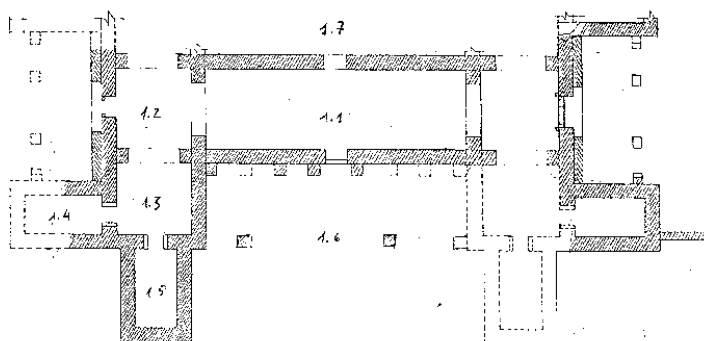
Pel que fa a les informacions que han estat elaborades en base a l'estratigrafia i posició de les restes decoratives, bigues, teules i d'altres elements, es pot ja afirmar que la nau 1.1 tenia sis finestres en cadascun dels murs llargs, tres a cada costat de les respectives portes. La façana de la

zona 1.6, tenia un pòrtic, del que han estat trobades *in situ* dos bases i una d'adossada, que segueixen el mateix ritme que els contraforts del mur sud de 1.1 La zona 1.3, per altra banda, mostra una relativa abundància de fragments de morter, que potser corresponen al paviment d'un possible pis superior.

Conclusions

El jaciment del Pla de Nadal és únic pel moment a la península ibèrica i raríssim en el context europeu. L'excavació modèlica que s'hi està fent és una garantia de recuperació i possible reconstitució d'un conjunt realment excepcional, des del punt de vista arqueològic i d'història de l'arquitectura, tant hispànica com europea. Per tot això cal que reba la qualificació de BIC la qual comporta una sèrie de garanties de conservació i de consolidació, així com la possibilitat de reconstrucció d'aquella part que es puga documentar adequadament. Aquestes mesures de caràcter estrictament tècnic artístic-arqueològic, no han de deixar de banda la vessant pública del monument: tancament i protecció de la zona excavada, recuperació de peces decoratives que consta estan soterrades en uns camps propers, utilització turística selectiva del conjunt, tot això per preveure les agressions que a un termini breu podrien fer malbé el conjunt i ja han denunciat els arqueòlegs encarregats de l'excavació i estudi del monument.

Per tot el que ha estat dit, propose al Consell Valencià de Cultura que demane a la Direcció General del Patrimoni Cultural la declaració de "Bé d'Interés Cultural" el jaciment i l'entorn que siga necessari per a la seua protecció, construcció de tanques i tots els altres serveis addicionals que hom puga considerar útils, donada l'excepcional importància d'aquest conjunt arquitectònic del segle VIIe de la nostra era, únic a la península ibèrica.

YACIMIENTO ARQUEOLÓGICO de PLA de RIBA
 RIBA - POJA de RIBA
 CAMPANA 1955

